

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
KATEDRA SLOVENSKÉHO JAZYKA
STUDIA ACADEMICA SLOVACA

JAZYKOVEDA V POHYBE

Autorky a autori venujú k životnému jubileu

Prof. PhDr. Oľge Orgoňovej, CSc.

a

Prof. PhDr. Jurajovi Dolníkovi, DrSc.

Editorka: Alena Bohunická

Univerzita Komenského Bratislava
2012

Editorka: Mgr. Alena Bohunická, PhD.

Recenzentky: Prof. PhDr. Jana Svobodová, CSc.
Doc. PhDr. Dana Baláková, PhD.

Korektúra anglických résumé: Mgr. Gabriela Múcsková, PhD.

Grafické spracovanie: Adam Cigánik

Cover: Milan Pagáč

Zborník vychádza v rámci riešenia grantového projektu VEGA 1/0332/11 „Diskurzna analýza: porozumenie“ a VEGA 2/0085/12 „Cudzosť v slovenskom jazykovo-kultúrnom prostredí“.

© Katedra slovenského jazyka FiF UK v Bratislave

ISBN: 978-80-223-3276-7

Obsah

PREDSLOV 7

Kristína Gabrišová

K okrúhlemu jubileu Prof. PhDr. Oľgy Orgoňovej, CSc. 9

Lenka Macsaliová

Lingvistický multitasking – Prof. PhDr. Juraj Dolník, DrSc. 12

I. JAZYK A UMELECKÁ LITERATÚRA 15

Ivo Pospíšil (Brno)

Jazyk, narace, žáner a kultura v literárnych dílech N. S. Leskova 17

Ján Zambor (Bratislava)

Interpretácia básne Ivana Kraska Plachý akord 28

Valér Mikula (Bratislava)

Medzníky v slovenskej literatúre po roku 1945 – estetikum či politikum?
Úvahy o budúcej periodizácii 42

II. OPIS A TEÓRIA JAZYKA 51

Jan Kořenský (Olomouc)

Vznikové rozvojové princípy, diachronie, synchronie, pružná stabilita 53

Ján Sabol (Košice)

Semiotické pozadie segmentov a suprasegmentov 59

Jozef Mlacek (Ružomberok)

Ako sa uplatňujú názvy parémií v súčasnom frazeologickom diskurze? 69

Juraj Vaňko (Nitra)

Hodnotenie a jazyk, jazyk a hodnotenie 78

<i>Oldřich Uličný (Olomouc)</i> K fonologickým rysům českého pravopisu	93
<i>Slavomír Ondrejovič (Bratislava)</i> Poznámky k jazykovým glosám Michela de Montaigna	97
<i>Alena Jaklová (České Budejovice)</i> Jazyk a identita	103
<i>Miloslava Sokolová (Prešov)</i> Sloveso a jeho paradigma	109
<i>Daniela Slančová (Prešov)</i> Slohový postup ako textová makrostratégia	117
<i>Halina Mieczkowska (Krakov)</i> Profesor Maria Honowska. Morfologia słowiańska – od synchronii do diachronii	129
<i>Ladislav Sisák (Prešov)</i> Nemecké neuzuálne slová a predpoklady ich receptívneho spracúvania	138
<i>Martin Ološtiak (Prešov)</i> Poznámky ku konceptu interlingválnej demotivácie	148
<i>Irina Dulebová (Bratislava)</i> Politická lingvistika ako nový interdisciplinárny smer výskumu politického diskurzu	158
<i>Dana Šírková (Bratislava)</i> Expresivita v jazyku na pozadí kultúrnych a biologických vplyvov	166
III. JAZYK V SOCIÁLNEJ INTERAKCII	173
<i>Světla Čmejrková (Praha)</i> Zábavné dialogy a dialogy pro zábavu	175

<i>Jana Hoffmannová (Praha)</i> „Vkládání do úst“ jako součást individuálního stylu českého politického komentátora Jiřího Hanáka	185
<i>Kazimierz Michalewski (Lodž)</i> Poprawność polityczna w Polsce	195
<i>Alena Bohunická (Bratislava)</i> Lexikálne opozitá v predvolebnej rétorike politických strán	203
<i>Jana Pekarovičová (Bratislava)</i> Jazykovo-kultúrne parametre zdvorilosti v akademickom diskurze	212
<i>Jiří Zeman (Hradec Králové)</i> Prezentace vztahu dívek v dívčích časopisech	222
<i>Zuzana Sedláčková (Bratislava)</i> Internetový profil ako vyjadrenie subjektívneho obrazu vlastnej osobnosti dospelávajúceho človeka	232
<i>Jana Kišová (Ružomberok)</i> Štýl prezentačných akcií ako súčasti priameho predaja	238
IV. CUDZIE PRVKY V JAZYKU	247
<i>Stefan Michael Newerkla (Viedeň)</i> Lexikálny vplyv nemčiny na staršie variety slovenčiny podľa Historického slovníka slovenského jazyka a jeho jazykovej bázy v kartotéke použitej na jeho zostavenie	249
<i>Alexandra Jarošová (Bratislava)</i> Bohemizmy a kodifikačné „kyvadlo“	255
<i>Miroslav Dudok (Bratislava)</i> Aktualizácia cudzích slov v medzijazykovej komunikácii	264

<i>Mária Žiláková (Budapešť)</i> Odras cudzojazyčného prostredia v najnovšej vrstve lexiky Slovákov v Maďarsku	274
<i>Ada Böhmerová (Bratislava)</i> Zjavné i menej zjavné komunikačné prieniky anglických nadslovných javov a štruktúr do súčasnej slovenčiny	281
V. DEJINY JAZYKA A NÁREČIA	293
<i>Pavol Žigo (Bratislava)</i> Diskurz v retrospektíve	295
<i>Gabriela Múcsková (Bratislava)</i> „Nepoužívanie“ jazyka – historizácia ako typ jazykovej zmeny	305
<i>Katarína Muziková (Bratislava)</i> Kultivovanie spisovnej slovenčiny na prelome 19. a 20. storočia	316
<i>Viera Kováčová (Ružomberok)</i> Stereotypy o nárečiach na príklade sotáckych nárečí severovýchodného Zemplína	324

Lexikálny vplyv nemčiny na staršie variety slovenčiny podľa Historického slovníka slovenského jazyka a jeho jazykovej bázy v kartotéke použitej na jeho zostavenie

Stefan Michael Newerkla

(Filologicko-kultúrnovedná fakulta, Univerzita Viedeň)

Už dlhšie ako tisícročie patria jazykové kontakty medzi germánskymi jazykmi na jednej strane a slovanskými jazykmi na strane druhej k najdôležitejším v strednej Európe. Také dlhé obdobie jazykového kontaktu viedlo takmer nevyhnutne k vymieňaniu početných jazykových prvkov a zosilnilo prirodzenú náchylnosť jazykov na vzájomné preberanie slov (Newerkla, 2007, s. 21; 2011, s. 9). Vzájomné ovplyvňovanie slovenčiny a nemčiny bolo z tohto hľadiska už niekoľko ráz predmetom jazykovedných analýz, rozsiahla je v tomto kontexte najmä literatúra k lexikálnemu kontaktu medzi slovenčinou a nemčinou.¹

V tejto súvislosti nám prináleží zmieniť sa o tom, že aj jubilanti sa opakovane venovali počas vedeckej dráhy aj tematike konfrontačnej lexikológie, a to zároveň z teoretického i aplikovaného hľadiska. Spomeňme monografiu Ol'gy Orgoňovej o galicizmoch v slovenčine (Orgoňová, 1998) alebo štúdie Juraja Dolníka k cieľom a princípom konfrontačnej lexikológie (Dolník, 1990), k preberaniu výrazov a kultivovaniu spisovného jazyka (Dolník, 1999), k základu interkultúrneho porozumenia (2007b).² Samozrejme, neraz porovnal nemčinu so západoslovanskými jazykmi, napr. z hľadiska axiologickej kompetencie (Dolník, 1996).

Aj my sme prispeli k výskumu slovensko-nemeckého jazykového kontaktu, keď sme v roku 2004 publikovali slovníkovú prácu, v ktorej sme spracovali nemecké lexikálne prevzatia spoločné češtine a slovenčine od počiatku samostatného vývinu oboch jazykov až do začiatku 20. storočia (Newerkla, 2004). Z hľadiska slovenčiny sme pritom museli riešiť problém, že v tom čase sa ešte len pracovalo na posledných zväzkoch Historického slovníka slovenského jazyka (VI, T – V, 2005 a VII, Z – Ž, Dodatky, 2008), a tak sme boli nútení si najstaršie jazykové doklady zaobstarať priamo z kartotéky Historického slovníka slovenského jazyka. Na tomto mieste úprimne ďakujeme poprednému slovenskému etymológovi Ľuborovi Králikovi za mimoriadnu pomoc, keď prevzal na seba úmornú prácu zisťovania a excer-

povania prvých dokladov prevzatí v rámci nášho projektu rakúskej grantovej agentúry FWF.³

Náš slovník bol po niekoľkých rokoch rozobraný, a tak vydavateľstvo Peter Lang požiadalo pred tromi rokmi o prípravu druhého vydania. Celú knihu sme pozorne prepracovali a skorigovali a nové vydanie sa podarilo dokončiť v predchádzajúcom roku (Newerkla, 2011). Teraz už bolo možné doplniť aj údaje z posledných dvoch zväzkov Historického slovníka slovenského jazyka, ktoré od roku 2004 vyšli (HSSJ VI, 2005; VII, 2008). Po dôkladnom prehliadnutí korpusu v rokoch 2010 a 2011 sme zistili, že väčšina našich vtedajších excerptov prvých dokladov nemeckých prevzatí v slovenčine z kartotéky Historického slovníka slovenského jazyka síce zodpovedá údajom v najnovších slovníkových zväzkoch, ale sú aj slová, pri ktorých je v slovníku uvedený mladší prvý doklad ako ten, ktorý zistil Ľubor Králik pri starostlivom excerptovaní z kartotéky. Radi by sme poukázali na tento rozpor, pretože ide o jazykový materiál, ktorý dokladá, že v nasledujúcich prípadoch boli slová prevzaté do slovenčiny ešte skôr, ako uvádzajú posledné dva zväzky Historického slovníka slovenského jazyka (HSSJ VI a VII).

Podľa excerptov z kartotéky je napríklad sloveso *táľ'ovať* 'obkladať', vykladať drevom, dláždiť niečo' doložené už v KoB 1666⁴ (Newerkla, 2011, s. 305), podľa HSSJ (VI, s. 11) až v SP 1696.

Čo sa týka hesla *toliar*, *taliar* 'strieborná minca razená od 1516 v Jáchymove, v Uhorsku od r. 1533 v hodnote spravidla 150 alebo 180 denárov', tak HSSJ (VI, s. 69) uvádza prvý doklad slova ako *talar* z Bardejova 1624. V kartotéke nachádzame však staršie doklady na tvary *taler*, a to z Banskej Bystrice už v roku 1546, a *toliar* tiež z Banskej Bystrice v roku 1557 (Newerkla, 2011, s. 386).

Slovo *truhla* 'obyčajne drevená schránka na šaty, cennosti a iné' máme podľa kartotéky doložené prvýkrát z Trnavy 1546 (op. cit., s. 336 n.), podľa HSSJ (VI, s. 112) až z Jazernice 1554.

Označenie kvetiny *tulipán* 'okrasná záhradná rastlina (botanický termín *Tulipa*)' je podľa kartotéky už aj v COB 1666 (Newerkla, 2011, s. 387), podľa HSSJ (VI, s. 122) v OP 1685.

Slovo *vačok* 'vrecko, vrecúško z kože alebo iného materiálu, obyčajne na peniaze' sa podľa kartotéky vyskytuje prvý raz ako *vaček* v roku 1541 VZ (Newerkla, 2011, s. 233), podľa HSSJ (VI, s. 292) až v KoB 1666.

Prevzaté slovo *vach(t)majster* 'stupeň vojenskej hodnosti a strážnej služby' je v tvare *bachmastr* zo Zvolena doložené už v roku 1644 (Newerkla, 2011, s. 502), HSSJ (VI, s. 294) má údaj Bratislava 1665 E. Zároveň nachá-

dzame v kartotéke doklady na *vachtár* ‘nočný strážnik’ z Tisovca 1703 CM (Newerkla, 2011, s. 503), podľa HSSJ (VI, s. 294) je však prvý doklad v tomto význame z Prešova 1753.

Sloveso *váľat’ sa* ‘konať zlo, nepravosť, hriech’ sa podľa kartotéky vyskytuje už v Bytči 1579 (Newerkla, 2011, s. 534), podľa HSSJ (VI, s. 297) až v SP 1696; nereflexívne sloveso *váľat’* ‘rúcať, búrať’ podľa kartotéky v Jelšave 1609 (Newerkla, 2011, s. 534), podľa HSSJ (VI, s. 297) až v Nedožeroch 1729; a sloveso *valit’* ‘niekoho posúvať, hrnúť, na spôsob vĺn prúdom alebo gúľaním’ podľa kartotéky v RL 1604 (Newerkla, 2011, s. 534), podľa HSSJ (VI, s. 299) až v ZA 1676.

Starší výraz *válka* ‘vojna’ je v kartotéke prvýkrát doložený z Plavče v roku 1456 (Newerkla, 2011, s. 234), podľa HSSJ (VI, s. 299) však ide o bohemizmus s prvým dokladom až v CO zo 17. storočia.

Slovo *vaňa* ‘veľká, obyčajne podlhovastá nádoba na vodu, určená na kúpanie’ nachádzame v tvare *vanna* podľa kartotéky už v roku 1552 s. 1. (Newerkla, 2011, s. 306), podľa HSSJ (VI, s. 300) až v Likave 1664.

Nemecké prevzatia *vandel’*, *vandľa* ‘väčšia okrúhla nádoba, slúžiaca na kuchynské účely, napríklad na umývanie riadu’ sa podľa kartotéky vyskytujú už v Liptove 1587 (Newerkla, 2011, s. 306), podľa HSSJ (VI, s. 300) až v Likave 1651.

Ďalej sa v kartotéke nachádza doklad na sloveso *vandrovať* ‘za starších čias chodiť ako tovariš na učenie do cudzích krajov, získať odborné životné skúsenosti a právo stať sa majstrom’ z Bytče už z roku 1592 (Newerkla, 2011, s. 306), podľa HSSJ (VI, s. 300) až z Odry 1644.

Doklad na slovo *váza* ‘ozdobná nádoba určená na umiestnenie kvetinových kytíc’ sme v kartotéke našli už z roku 1687 v Krupine (Newerkla, 2011, s. 503), HSSJ (VI, s. 309) uvádza prvý údaj až z BZ 1749.

Sloveso *verbovať* ‘získavať, najímať mužov na vojenskú službu alebo na vojnu’ sme excerpovali z kartotéky s prvým dokladom v BV 1652 (Newerkla, 2011, s. 388), podľa HSSJ (VI, s. 338 n.) je prvý údaj doložený až v roku 1684 v Krupine.

Prevzatie *verdúnok* ‘váhová jednotka (štvrt’ libry)’ je v kartotéke doložené v tvare *verdúnek* už v roku 1586 zo Žiliny (Newerkla, 2011, s. 235), HSSJ (VI, s. 339) uvádza tvary *verdunk*, *verdung* až z roku 1647 z Mošoviec.

Aj prevzatie *ver(k)štat* ‘dielňa’ má podľa kartotéky starší prvý doklad v tvare *varštat* z Udína 1541 SLL (Newerkla, 2011, s. 307), HSSJ (VI, s. 306) tu cituje doklad z roku 1644 z Odry.

Slovo *vincúr* ‘odborný robotník pracujúci vo viniciach, pri spracúvaní

vína, vinár' sa podľa kartotéky prvý raz vyskytuje už v roku 1614 v Bytči (Newerkla, 2011, s. 237), podľa HSSJ (VI, s. 377) je prvý doklad tvaru *vin-cúr* až z Pečeníc 1686 CM.⁵

V kartotéke sme našli pre slovo *žajdel* 'dutá miera na tekutinu, obyčajne 0,34 litra' prvý doklad už z prvej polovice 16. storočia z Liskovej (Newerkla, 2011, s. 238), HSSJ (VII, s. 450) uvádza toto slovo až z HD 1706 – 1707. Zároveň je v kartotéke prvý doklad na *žajdlík* už z roku 1651 z Ilavy (Newerkla, 2011, s. 238), HSSJ (VII, s. 450) ho cituje až z KS 1763.⁶

Aj pre slovo *žold* 'plat najatého vojaka, žoldniera' je v kartotéke starší prvý doklad z Trnavy 1542 (Newerkla, 2011, s. 240), HSSJ (VII, s. 481) má údaj až z Ružomberka 1605. Zároveň existuje v kartotéke doklad na slovo *žoldnier* 'platený, najatý vojak' v tvare *žoldnér* už z Plavča 1455 (Newerkla, 2011, s. 240), HSSJ (VII, s. 481) uvádza údaje až z roku 1627 E s. l. a zo 17. storočia v COB.

Slovo *žufa* 'vínna polievka' je podľa kartotéky doložené prvý raz už v roku 1580 v Trenčíne (Newerkla, 2011, s. 240), HSSJ (VII, s. 483) uvádza údaj v tomto tvare až z 18. storočia v PD.⁷

Žufanu alebo naberačku nachádzame v tvare *žufan* podľa kartotéky prvý raz na Orave v roku 1611 (Newerkla, 2011, s. 350), HSSJ (VII, s. 483) má údaj z roku 1619 s. l.

Aj *žumpa* 'vodná hľbočina, priehlbeň' figuruje v kartotéke so starším prvým dokladom, a to zo Sučian 1579 (Newerkla, 2011, s. 309), HSSJ (VII, s. 483) ho eviduje až v ŠŠ 1610.

Obdobný rozpor v prvých údajoch sme našli nielen v prípade prevzatí z nemčiny, ale kedy-tedy aj u iných prevzatí alebo domácich slov. A tak môžeme napríklad prevzatie z maďarčiny *tanistra* 'kapsa na obrok, obročnica' písomne vystopovať už v roku 1592 v Trenčíne (Newerkla, 2011, s. 499), no HSSJ (VI, s. 22) uvádza prvý doklad zo Žiliny 1599. Rovnako domáce sloveso *tesať* 'kresať, opracúvať drevo alebo kameň' je v kartotéke zastúpené s prvým dokladom už z Čáčova 1720 (Newerkla, 2011, s. 534), HSSJ (VI, s. 47) ho eviduje až v PP 1734.

Ako jeden z najzáhadnejších prípadov sa nám javí slovo *paštéta* 'jedlo z pomletej pečene alebo mäsa', ktoré sa v HSSJ nevyskytuje vôbec, ani v dodatkoch, aj keď už Josef Jungmann (III, 1837, s. 41) upozornil na doklad v OP. Variantný tvar *paštéka* zhodného významu tiež nenachádzame v HSSJ ako samostatné heslo, a to sa slovo prvýkrát vyskytuje priamo vo vete s prvým dokladom pre slovo *torta*: „kucharom na passteki, oplatki, torti a na ffanki y gine potreby cub 4 k 2 ³/₄“ (HSSJ VI, s. 72). V kartotéke sme pritom našli približne

35 dokladov na variantný tvar *paštéka* s prvým dokladom z Bytče 1617, ba dokonca dva doklady na tvar *paštéta* s prvým dokladom z Banskej Bystrice 1723 (Newerkla, 2011, s. 374). Je pre nás preto záhadou, prečo sa v rámci prác na Historickom slovníku slovenského jazyka nezostavilo samostatné heslo aj pre toto slovo.

Na záver môžeme konštatovať, že lexikálny vplyv nemčiny na slovenský jazyk sa dá krásne vystopovať aj z údajov, ktoré nám poskytuje Historický slovník slovenského jazyka. Ak chce však človek naozaj zistiť prvé doklady na prevzatia z nemčiny a občas aj na iné výrazy, mal by si ich pre istotu overiť v kartotéke Historického slovníka slovenského jazyka. Čo sa týka najstarších dokladov osobitných slov, väčšinou, ale nie vždy, sa zhodujú údaje v jednotlivých zväzkoch slovníka a jazykový materiál v kartotéke použitej na jeho zostavenie.

LITERATÚRA

- DOLNÍK, J.: Obsah, pojem a lexikálny význam. In: *Jazykovedný časopis*, 1982, roč. 33, č. 1, s. 11 – 20.
- DOLNÍK, J.: Ciele a princípy konfrontačnej lexikológie. In: *Slavica Slovaca*, 1990, roč. 25, č. 1, s. 3 – 16.
- DOLNÍK, J.: České slová v slovenčine. In: *Studia Academica Slovaca*, 21. Ed.: J. Mlacek. Bratislava: Stimul 1992, s. 1 – 10.
- DOLNÍK, J.: Der Vergleich des Deutschen mit den westslawischen Sprachen auf der Basis der axiologischen Kompetenz. In: *Slawische und deutsche Sprachwelt. Typologische Spezifika der slawischen Sprachen im Vergleich mit dem Deutschen*. Ed.: W. Gladrow – S. Heyl. Frankfurt am Main: Peter Lang 1996, s. 117 – 127.
- DOLNÍK, J.: Postoje k bohemizmom v súčasnej slovenčine (ako signály vyrovnávania sa so slovensko-českými vzťahmi). In: *Brněnská slovákistika a česko-slovenské vztahy*. Ed.: I. Pospíšil. Brno: Masarykova univerzita 1998, s. 41 – 44.
- DOLNÍK, J.: Preberanie výrazov a kultivovanie spisovného jazyka. In: *Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch: za a proti*. Ed.: J. Bosák. Bratislava: Veda, s. 75 – 79.
- DOLNÍK, J.: *Spisovná slovenčina a jej používatelia*. Bratislava: Stimul 2000.
- DOLNÍK, J.: Ohrozujú anglicizmy slovenčinu? In: *Studia Academica Slovaca*, 31. Ed.: J. Mlacek. Bratislava: Stimul 2002, s. 31 – 41.
- DOLNÍK, J.: *Súčasná spisovná slovenčina a jej problémy* (= Edícia Studia Academica Slovaca). Bratislava: Stimul 2007 a).
- DOLNÍK, J.: Základ interkultúrneho porozumenia. In: *Studia Academica Slovaca*, 36. Ed.: J. Pekarovičová – M. Vojtech. Bratislava: Stimul 2007 b), s. 19 – 29.
- DOLNÍK, J. – BENKOVIČOVÁ, J. – JAROŠOVÁ, A.: *Porovnávací opis lexikálnej zásoby*. Bratislava: Veda 1993.
- HSSJ I: *Historický slovník slovenského jazyka*, I, A – J. Red.: M. Majtán. Bratislava: Veda 1991.
- HSSJ VI: *Historický slovník slovenského jazyka*, VI, T – V. Red.: M. Majtán. Bratislava: Veda 2005.

- HSSJ VII: *Historický slovník slovenského jazyka*, VII, Z – Ž, Dodatky. Red.: M. Majtán. Bratislava: Veda 2008.
- JUNGSMANN, J.: *Slownik česko-německý Josefa Jungmanna...* Díl III. P – R. Praha: Kněžec arcibiskupská knihtiskárna, u Josefy wdowy Fetterlowé 1837.
- NEWERKLA, S. M.: *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen* (= Schriften über Sprachen und Texte 7). Frankfurt am Main: Peter Lang 2004.
- NEWERKLA, S. M.: Postavenie češtiny pri sprostredkovaní germanizmov do slovenčiny (a poľštiny). In: *Slovenská reč*, 2007, roč. 72, č. 1, s. 21 – 35.
- NEWERKLA, S. M.: *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. 2., celkom prepracované a aktualizované vydanie (= Schriften über Sprachen und Texte 7). Frankfurt am Main: Peter Lang 2011.
- ORGONOVÁ, O.: *Galicizmy v slovenčine*. Bratislava: Stimul 1998.

Poznámky

- 1 Pre krátky prehľad takýchto prác porovnaj Newerkla (2011, s. 15 n.).
- 2 Porov. v tomto kontexte aj najmä Dolník (1982, 1992, 1998, 2000, 2007 a) a Dolník – Benkovičová – Jarošová (1993).
- 3 Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung, projekt č. P13857-SPR.
- 4 Skratky archívov, knižníc a prameňov používame v zhode so skratkami použitými v Historickom slovníku slovenského jazyka (I, s. 43 – 65).
- 5 Zhodujú sa však prvé doklady na variantný tvar *vinclur* rovnakého významu z Prešova 1640 (HSSJ VI, s. 377; Newerkla, 2011, s. 236).
- 6 Zhodujú sa však prvé doklady na variantný tvar *žejdlik* totožného významu z KoB 1666 (HSSJ VII, s. 450; Newerkla, 2011, s. 238).
- 7 Zhodujú sa však prvé doklady na variantné tvary jednakého významu *žufka* zo Žiliny 1693 – 1694 a *žufeň* v FO 1737 (HSSJ VI, s. 483; Newerkla, 2011, s. 240).

RÉSUMÉ

Lexical Influence of German on Older Varieties of Slovak on the basis of the Evidence given by the Historical Dictionary of the Slovak Language

The paper deals with the lexical influence of German on older varieties of Slovak on the basis of the evidence given by the Historical dictionary of the Slovak language (HSSJ) in comparison to the one given by the language material in the card index used for its preparation. As a result, the article lists several instances, where the oldest evidence of dictionary entries does not correspond with the even older one found in the card index. This holds true not only for German loanwords, but sometimes also for autochthonous words and loanwords from other languages. Moreover, the dictionary entry for *paštéta*, *paštéka* ‘meat pie, pâté’ is missing at all, although the word is repeatedly confirmed in older texts, even in the evidence given for other dictionary entries such as *torta* ‘cake’. Thus, the paper shows the necessity for counterchecking the oldest evidence given by the Historical dictionary of the Slovak language with the data in the card index used for its preparation, if one wants to play it safe.